

Univerza v Ljubljani, 30. 9. 2025

Smernice za etično ravnanje pri znanstvenem objavljanju

UVOD

Objavljanje znanstvenih, strokovnih in umetniških del je pomemben del raziskovalnega in pedagoškega procesa ter vrednotenja kakovosti visokošolskega osebja in akademskega okolja. Od kvalitete in števila objav je odvisno napredovanje, uspešnost izvolitve v naziv oz. habilitacije, domači in mednarodni ugled – tako posameznice_ka kot tudi skupine in univerze, ki ji pripada, saj predstavlja tudi enega izmed kriterijev ocenjevanja kvalitete in posledičnega rangiranja univerz. Avtorstvo tako prinaša pomembne akademske, statusne, finančne in družbene posledice, toda hkrati tudi odgovornost za objavljeno delo.

Za kvaliteto raziskav in zaupanje ljudi v znanost morajo raziskovalci spoštovati določena temeljna načela raziskovalne integritete, med katera spada tudi etičnost objavljanja in drugega predstavljanja raziskovalnih rezultatov. Prevladujoča Publish-or-Perish akademska kultura pomeni določen pritisk na avtorje, da veliko in kvalitetno objavljajo, kar lahko prispeva k skušnjavam po uporabi vprašljivih, celo neetičnih bližnjic. Vse večje število t.i. plenilskih revij in neetičnih praks (tudi s strani revij in založb) ter vzpon generativne umetne inteligence, ki omogoča, da za uporabnico_ka v nekaj sekundah spiše besedilo na poljubno temo, prav tako osvetljuje potrebo po določenih smernicah na tem področju, ki bi upoštevale tako mednarodno sprejete standarde etičnega publiciranja kot empirično realnost in se po potrebi posodabljal ob odkritju novih izzivov in dobrih praks.

Morebitna razhajanja med različnimi disciplinami ali vedami glede kriterijev avtorstva upravičujejo določeno fleksibilnost in samoregulacijo področja glede na sprejete norme, ki veljajo v dotični disciplini in so vzajemno dogovorjene v večdisciplinarnih sodelovanjih.¹ Navkljub temu pa obstajajo nekateri mednarodni standardi, ki veljajo za splošno sprejete v mednarodnem akademskem okolju in tako zavezujejo vse, ne glede na različne vede ali področja raziskovanja.

Pričujoče smernice so tako spisane omnidisciplinarno za zaposlene, sodelavce in študente Univerze v Ljubljani, ki objavljajo (ali nameravajo objavljati) svoja dela. Gre za sistematično oblikovana stališča, katerih namen je omenjenim pomagati pri odločitvah glede objavljanja svojih raziskovalnih rezultatov, nudenje podpore za izboljšanje kakovosti objavljanja ter zagotavljanje dobrih, etičnih praks znanstvenega objavljanja.

Prvi del smernic naslavlja vse zgoraj omenjene, medtem ko je drugi del posebej namenjen raziskovalcem na začetku kariere, ki pogosto potrebujejo dodatno podporo pri vstopanju na svojo publicistično pot. Smernice se opirajo zlasti na Etični kodeks UL (2009),² Etični kodeks za raziskovalce UL (2014),³ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023),⁴ priporočila

¹ Podobno priznava LERU v svojih priporočilih, ki med »izzivi« glede definicije avtorstva omenja tudi »obstoj smernic, specifičnih za določeno disciplino (sprejete norme se razlikujejo med disciplinami), ki morajo biti stvar dogovora v okviru multidisciplinarnih sodelovanj«. Johansson M., Lerouge, I., Morawska, M. and Morgan, R. and Rosendaal, F. – za LERU (2023). *Advice Paper no. 32 - September 2023: Defining Responsible and Equitable Authorship by a Principle-based Approach*. Leuven: LERU, str. 5. (v nadaljevanju: LERU (2023)). Dostopno na: https://www.leru.org/files/Publications/2023.09.08_Authorship-paper_fullpaper_DEF.pdf.

² Etični kodeks Univerze v Ljubljani (2009); dostopno na: <https://www.uni-lj.si/assets/Sluzba-za-pravne-zadeve/Integriteta/Eticni-kodeksi/Eticni-kodeks-UL.pdf>.

³ Etični kodeks za raziskovalce Univerze v Ljubljani (2014); dostopno na: <https://www.uni-lj.si/assets/Sluzba-za-raziskovalno-dejavnost/Etika-in-integriteta/Eticni-kodeks-za-raziskovalce-UL.pdf>.

⁴ All European Academies (ALLEA) (2013). *Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto* – revidirana izdaja 2023 (slovenščina). Berlin: ALLEA. DOI 10.26356/ECOC-Slovenian. (v nadaljevanju: Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023)).

LERU glede odgovornega in pravičnega avtorstva, temelječega na načelih (2023),⁵ ter na smernice COPE o dobrih praksah objavljanja (1999).⁶

Vsi raziskovalci morajo spoštovati zadnjo različico Evropskega kodeksa ravnanja za raziskovalno integriteto, ki jo je sprejela Zveza evropskih akademij (ALLEA). V primeru, da morebitne kasnejše posodobitve Evropskega kodeksa ravnanja za raziskovalno integriteto urejajo določeno tematiko teh smernic drugače ali podrobneje, se morajo smernice pomensko interpretirati v smislu najnovejše izdaje omenjenega kodeksa.

NAČELA

Znanstvena poštenost

Znanstvena poštenost pomeni »dosledno spoštovanje avtorstva in korektno priznavanje in navajanje tujih znanstvenih dosežkov, kot tudi dosledna uporaba korektnih znanstvenih metod, pošteno in strokovno neoporečno interpretiranje rezultatov znanstvenega dela ter objektivno preverjanje znanstvenih hipotez«. ⁷ Podobno velja za raziskovanje v umetnosti.

Poštenost se mora izkazovati »pri razvijanju, izvajanju, pregledovanju, poročanju in obveščanju o raziskavah na pregleden, pošten, celovit in nepristranski način«. ⁸

Znanstvena ali raziskovalna poštenost se izkazuje tudi z objektivnostjo in preprečevanjem ali deklariranjem nasprotja interesov. Slednje podrobneje opredeljuje Etični kodeks za raziskovalce UL (2014), ki določa, da mora raziskovalec k vsaki nalogi pristopiti »z zavedanjem in transparentnim navajanjem potencialne osebne pristranskosti« (objektivnost). Razkriti mora tudi vse situacije ali okoliščine, v katerih lahko finančni ali drugi zasebni interesi vplivajo na nepristranskost in objektivnost odločitev, izvedbo raziskovalnih nalog, objavljanje, recenziranje ali uredniško delo (konflikt interesov).

Poleg veljavnih predpisov morajo raziskovalci oz. avtorji pri svojem delu upoštevati »tudi vsa mednarodno uveljavljena etična pravila in standarde, ki veljajo za posamezno področje raziskovanja«. ⁹

Zanesljivost in skrbnost

Zanesljivost pri zagotavljanju kakovosti raziskav, kot tudi pri objavi raziskovalnih rezultatov, se mora odražati »v načrtovanju, metodologiji, analizi in uporabi virov«. ¹⁰

Avtor mora ravnati skrbno, se izogibati malomarnosti in neprevidnosti, skrbno in kritično preverjati vire, svoje delo in delo svojih kolegov oziroma soavtorjev ter pazljivo in dovolj natančno dokumentirati svoje raziskovalne aktivnosti, vire informacij in raziskovalne postopke, da je možna ponovitev študije, ¹¹ ter jih tudi dovolj določno opisati v svoji objavi.

⁵ LERU (2023).

⁶ Committee on Publication Ethics (COPE) (1999). *COPE Guidelines on Good Publication Practice*. Dostopno na: <https://publicationethics.org/media/595/download?attachment> (v nadaljevanju: COPE (1999)).

⁷ 15. člen Etičnega kodeksa UL (2009).

⁸ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 4).

⁹ 16. člen Etičnega kodeksa UL (2009).

¹⁰ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 4).

¹¹ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 2).

Odgovornost

Avtor izkazuje »odgovornost za raziskave od zamisli do objave, za njihovo upravljanje in organizacijo, za usposabljanje, nadzor in mentorstvo ter za njihove širše družbene učinke«. ¹² To vključuje tudi odgovornost za etično ravnanje pri objavljanju svojih raziskovalnih rezultatov.

Izpolnjevanje je treba vse obveznosti in dogovore pri izvedbi prevzetih nalog. Odgovornost vključuje tudi zaupnost, družbeno odgovornost in izogibanje povzročitvi škode. Pri objavi se upošteva zaupnost podatkov ali rezultatov, kadar to »zahtevajo etični standardi v raziskovanju oziroma jo upravičeno zahteva naročnik ali delodajalec« ali zakonske podlage za nedostopnost raziskovalnih podatkov, npr. osebnih podatkov. Ni pa zaveze k zaupnosti v primeru, da bi nerazkritje podatkov lahko privedlo do širše družbene škode. V okviru svojega raziskovalnega in publicističnega dela izkazuje avtor družbeno odgovornost tudi s tem, da si prizadeva za dobrobit drugih in celotne družbe, in se pri svojem delu, vključujoč objavljanje, izogiba povzročitvi škode. ¹³

Čeprav lahko različne vrste raziskovalnih vlog in ravni vodstvenih položajev prinašajo posebne (spremljajoče) odgovornosti, so vsi raziskovalci odgovorni za točnost in celovitost svojih prispevkov k objavljenemu delu, za shranjevanje svojih izvirnih raziskovalnih podatkov, na katerih temelji objava, na najdljiv in dostopen način ter v skladu z dobrimi praksami in institucionalno politiko upravljanja z raziskovalnimi podatki ter za zagotavljanje, da se vsa vprašanja, povezana z rezultati raziskave, skrbno raziščejo in rešijo. ¹⁴

Spoštovanje

Avtor pri svojem delu izkazuje »spoštovanje do kolegov, udeležencev raziskav, raziskovalnih subjektov, družbe, ekosistemov, kulturne dediščine in okolja«. ¹⁵

Avtor pri objavljanju spoštuje pravice, dostojanstvo in raznolikost ljudi ter jih enakopravno obravnava, pri tem pa še posebej »varuje pravice, dostojanstvo in dobrobit ranljivih oseb in oseb s posebnimi potrebami, ki so vključene v njegovo raziskovalno delo« oziroma objavo. ¹⁶

PRVI DEL

Avtorstvo

- Avtorstvo mora temeljiti na: »1) pomembnem prispevku k načrtovanju raziskav, zbiranju ustreznih podatkov, njihovi analizi oziroma razlagi; 2) pripravi oziroma kritičnem pregledu objave; 3) odobritvi končne objave in 4) strinjanju, da so odgovorni za vsebino objave, razen če je v njej določeno drugače.« ¹⁷
- Ker mora avtorjev prispevek k vsebini pomeniti znaten ustvarjalni doprinos, zgolj ideja, o čem naj bo prispevek ali zgolj monitoriranje in koordinacija dela raziskovalcev ni dovolj. Etični kodeks za raziskovalce UL nadalje pojasnjuje, da »samo formalno vodenje projekta, vodenje oddelka/katedre/inštituta/fakultete, lektoriranje članka ali pregled besedila niso zadostni za avtorstvo na znanstvenem prispevku« ter da »gostujoče avtorstvo (tj. seznam avtorjev, ki ne

¹² Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 4).

¹³ Gl. Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 2).

¹⁴ LERU (2023: 8-9).

¹⁵ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 4).

¹⁶ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 2).

¹⁷ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8).

izpolnjujejo meril) in nevidno avtorstvo (tj. izpustitev posameznikov, ki izpolnjujejo avtorska merila) nista sprejemljiva».¹⁸

- Vsi, ki so prispevali k raziskovalnim rezultatom oziroma so podali pomemben ali bistven intelektualni doprinos k delu, morajo biti navedeni kot avtorji.
- Vsi avtorji v celoti odgovarjajo za vsebino svoje objave, razen če ni izrecno in natančno navedeno, da odgovarjajo le za določen del objave.¹⁹ S sodelovanjem kot avtorji prevzemajo odgovornost za objavljeno delo.
- Avtorji razkrijejo vsa finančna in nefinančna navzkrižja interesov, ki bi lahko vplivala na rezultate ali interpretacijo njihove objave ter jasno navedejo vire podpore za raziskavo ali objavo.²⁰
- Avtorji upoštevajo enaka merila glede avtorstva »ne glede na to, ali objavljajo v naročniški reviji, reviji z odprtim dostopom ali v kateri koli drugi obliki objave, vključno s strežniki za predtisk«²¹ oziroma repozitoriji za nerecenzirane rokopise.
- Umetna inteligenca se ne šteje za »avtorja«,²² ampak za orodje, ki ga avtor uporablja na lastno odgovornost, ta pa vključuje tudi odgovornost za točnost v prispevku objavljenih podatkov.

Soavtorstva

- V primeru dveh ali več avtorjev naj se avtorji pravočasno dogovorijo, kakšen vložek ali prispevek bo nosil posamezni avtor. Tudi če se dogovori, da je vsak avtor odgovoren le za svoje dele prispevka, se pričakuje (in je priporočljivo), da je vsak avtor sposoben določiti, kateri od soavtorjev je odgovoren za določen preostali del prispevka za objavo.
- Avtorstvo naj se pripiše »le tistim posameznikom, ki so pomembno ali bistveno prispevali k intelektualni vsebini«. Treba je priznati vse prispevke, »vendar pa vsi prispevki niso dovolj pomembni, da bi jih lahko šteli za avtorstvo«.²³
- Avtorji naj se dovolj zgodaj²⁴ dogovorijo o zaporedju avtorstva, pri čemer priznavajo, da avtorstvo samo temelji na izpolnjevanju zgoraj omenjenih štirih pogojev avtorstva. Z zaporedjem navajanja avtorjev se morajo strinjati vsi avtorji. Ker imajo različna znanstvena področja različne pogoje za priznavanje posameznikov, ki so prispevali k publikaciji, vključno z vrstnim redom razvrščanja avtorjev v objavi, je koristno – še posebej pri interdisciplinarnem sodelovanju – da se vnaprej predstavi in pretrse pričakovanja sodelavcev glede vrstnega reda

¹⁸ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3).

¹⁹ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3).

²⁰ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8).

²¹ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8-9).

²² LERU (2023: 13): »Although the possibility has been raised that such a text [i.e. text where AI writing tools like ChatGPT have been used] could have the AI technology as an author, several journals have now taken the position that it cannot be named as an author, since the tool cannot take responsibility or be accountable. Indeed, the updated ICMJE recommendations (May 2023) mention that 'chatbots (such as ChatGPT) should not be listed as authors because they cannot be responsible for the accuracy, integrity, and originality of the work, and these responsibilities are required for authorship'.« Podobno stališče so zavzeli COPE, WAME in JAVA Network (<https://publicationethics.org/cope-position-statements/ai-author>).

²³ LERU (2023: 8).

²⁴ LERU (2023: 8) priporoča, da se tovrstne diskusije, ki naj bodo odkrite in transparentne, izvedejo »v zgodnji fazi raziskave« in da se, če je primerno, o odločitvah na tej podlagi hrani pisna dokumentacija, ki pa se lahko oz. se naj revidira, ko se vloge ali prispevki posamičnih avtorjev spremenijo, npr. ko se projektu priključijo novi raziskovalci ali iz njega izstopijo. LERU (ibid.) izpostavi tudi to, naj se omenjene spremembe nato sporočijo vsem udeleženi s prošnjo po potrditvi.

zapisa avtorjev in doseže glede tega dogovor. Spoštovanje do razlik med disciplinami se izkazuje tudi tako, da se upoštevajo različne prakse pri zaporedju navajanja avtorjev.²⁵

- Kot dobra praksa se priporoča, da v končno objavo vključite »izjavo o avtorskem prispevku« (*Author Contribution Statement*),²⁶ kjer so opisane odgovornosti in prispevek vsakega avtorja, če je to mogoče. Omenjena izjava se običajno zapiše na začetku članka (npr. v sprotno opombo v nogi prispevka) ali v posebno sekcijo na koncu prispevka (revije imajo lahko glede tega posebna pravila).
- Preverite, da se vsí avtorji strinjajo s končno različico prispevka (to bo pogosto treba tudi izrecno potrditi v spletnih platformah za oddajo prispevka, npr. Manuscript Central) in z navedbami v Izjavi o avtorskem prispevku pred oddajo samega rokopisa.
- V primeru interdisciplinarnih ali multidisciplinarnih raziskav, kjer se kriteriji ali sprejete norme avtorstva (npr. glede tega, kaj se šteje za pomemben ali bistven prispevek k delu ali glede vrstnega reda oz. zaporedja zapisa avtorjev) lahko razlikujejo med disciplinami, morajo biti morebitna razhajanja znanstveno-strokovno pojasnljiva in upravičena, temeljiti na soglasju med soavtorji²⁷ in na sprejetem konsenzu v tej disciplini tudi v mednarodnem okviru ter »se izogibati nepravilnemu tekmovanju med disciplinami«²⁸. V vsakem primeru pa je koristno, da se izrecno zapiše, kakšen je bil prispevek vsakega posameznika.²⁹
- Z vidika zanesljivosti se avtorjem priporoča, da uporabijo standardizirane kategorije za različne vloge oziroma prispevke sodelujočih (gl. *Contributor Roles Taxonomy (CRediT)*)³⁰ z namenom doslednega določanja prispevkov avtorjev v Izjavi o avtorskem prispevku, in da poskrbijo, da imajo vsi soavtorji možnost pregleda in potrditve končnega rokopisa, vključno s seznamom avtorjev in Izjavi o avtorskem prispevku.³¹
- Z vidika načela poštenosti se avtorjem priporoča, da naredijo in hranijo pisne zapiske o pomembnih odločitvah, tj. pričakovanih vlogah, avtorstvih, vrstnim redom avtorjev ter o drugih oblikah pripoznave prispevkov tretjih oseb, zahval ipd., ter jih po potrebi redno pregledujejo in spremenijo, ko se vloge ali prispevki sodelujočih oseb spremenijo, npr. ko se raziskovalci-avtorji pridružijo raziskovalnemu projektu ali skupini ali ga oz. jo zapustijo. O tovrstnih spremembah in popravkih naj se obvesti vse vpletene s prošnjo za odobritev.³²

²⁵ LERU (2023: 8) priporočilo navaja tudi konkretne primere: »Na področju biomedicine sta prvi in zadnji avtor običajno osebi, ki sta prispevali največ, medtem ko se v drugih vedah delež avtorjevega prispevka zmanjšuje s položajem avtorja v vrstnem redu. Obstajajo pa tudi področja, kot je matematika, ki uporabljajo abecedni seznam.«

²⁶ Izjava o avtorskem prispevku je v obliki kratkega odstavka, v katerem so navedeni posamezni prispevki avtorjev. Primer 1 (primer izjave po CRediT taksonomiji vlog): A.A.: pisanje – izvorni osnutek, validacija, programska oprema, metodologija, pridobivanje sredstev, konceptualizacija. B.B.: pisanje – pregled in urejanje, vizualizacija, programska oprema, metodologija. C.C.: pisanje – pregled in urejanje, preiskava, skrbništvo podatkov. D.D.: preiskava, formalna analiza, validacija, skrbništvo podatkov. Primer 2: X.X. je napisal pregled literature, Y.Y. je napisala metodološki del članka, X.X. in Y.Y. sta skupno zasnovala prispevek, spisala uvodni in zaključni-razpravní del ter del o rezultatih analize. Oba soavtorja sta kritično pregledala celotni članek in se strinjata z različico, ki bo objavljena.

²⁷ »If there is a conflict between different accepted authorship guidelines, there should be an honest and open discussion amongst the team on how to best approach this issue. It is important to have these conversations in a safe and inclusive environment where all collaborators feel comfortable to participate in the discussion« (LERU, 2023: 7).

²⁸ LERU (2023: 12). »[I]n medical or technical reports the words guide the reader through the numerical results (more inclusive view on authorship). Although this is a general thought that cannot be applied indiscriminately, it shows that for some publications, specifically those with many authors, the term 'author' has a different meaning to that in oligo-authored publications: the many researchers who are listed may be considered contributors rather than authors« (ibid.).

²⁹ LERU (2023: 12).

³⁰ Gl. <https://credit.niso.org/>.

³¹ LERU (2023: 7).

³² LERU (2023: 8).

Priznanje prispevka drugih

- Pripoznavanje dela in prispevkov tako avtorjev kot drugih, ki ne izpolnjujejo kriterijev avtorstva, je »temeljna sestavina spoštljive raziskovalne kulture«. ³³ To vključuje tudi izkazovanje spoštljivega odnosa in pripoznavanje prispevka študentov in raziskovalcev na začetku kariere, raziskovalcev iz držav z nizkimi in srednjimi dohodki, strokovnega in tehničnega osebja, ki je prispevalo k rezultatom raziskave z zagotavljanjem tehnoloških storitev in strokovnega znanja, ³⁴ kot tudi lastnikov podatkovnih baz in drugih podatkov, ki so vam bile dane na voljo za raziskavo. ³⁵
- Raziskovalci Univerze v Ljubljani so pri navedbi svoje afilacije dolžni navajati Univerzo v Ljubljani. ³⁶ Avtor mora biti »pošten pri navajanju svoje afilacije« tako, da pravilno navede institucijo ali institucije, kjer je bila raziskava opravljena ali prevzema(jo) odgovornost za raziskavo. V primeru, da je raziskovalec zapustil institucijo, in v novi instituciji ni bistveno prispeval k raziskavi, se slednja ne sme uporabljati kot afilacija. Vendar pa se lahko trenutni naslov navede v opombi pod črto ³⁷ ali v podobnem pojasnilnem delu objave.
- Avtor mora priznati pomembne prispevke tistih, ki ne izpolnjujejo meril za avtorstvo, vključno s sodelavci, pomočniki in financerji, ki so omogočili raziskavo. ³⁸ Z navedbo financerja raziskave, izsledke katere objavlja, se primerno izrazi zahvala za podporo pri raziskavi, prav tako pa se z razkritjem podatkov o viru financiranja odpravijo morebitni dvomi v objektivnost raziskave in transparentno deklarirajo potencialni interesi vpletenih.
- Prispevek drugih, ki ne izpolnjujejo pogoja avtorstva, ker na primer niso vsebinsko prispevali k delu ali prispevali zgolj nebitveno, v manjši meri (npr. recenzenti, ki so podali konstruktivno kritiko, prijatelji in sodelavci, ki so prispevali ideje ali komentarje, drugi razpravljavci (npr. na konferenci), organizatorji konferenc, uredniki, osebe, ki so nudile administrativno podporo, lektorji, financerji ipd.) se navede v posebnem delu objave – bodisi v samostojnem odseku (Zahvala/Acknowledgement) bodisi v prvi opombi pod črto, kakor je pač običajno za izbrano revijo oz. založbo ali v skladu z napotki uredništva. Ker z zahvalo oznanite prispevek drugih k svojemu delu, je primerno, da osebe, ki jih nameravate v zahvali omeniti, o tem obvestite ali jih po potrebi celo zaprosite za soglasje. ³⁹
- Pri odločanju koga omeniti in kako razmejiti med avtorstvom in drugimi prispevki velja upoštevati tudi razmisleke o pravičnem avtorstvu (*equitable partnership*), saj se danes z raziskavami ne ukvarja samo akademsko osebje oz. strokovnjaki in je tako pomembno kot tudi koristno, da se pripozna glas neakademiških sodelavcev in drugih udeleženi že v času zasnove raziskave. ⁴⁰

³³ LERU (2023: 9).

³⁴ »It is important to explore their contributions (routine versus intellectual contributions) in relation to being named in the author list or the exploration section. If their contribution goes beyond standard procedures (such as 'development or adaptation of protocols to suit samples or materials, (re)designing experiments, extensive data analysis and interpretation'), they merit co-authorship« (LERU, 2023: 8).

³⁵ LERU priporoča, da od samega začetka razmislite o tem, kakšno vlogo v raziskavi bodo nosili lastniki raziskovalnih podatkov oz. podatkovnih zbirk. Navajanje izvora podatkov v objavi je pomembno, pri čemer si lahko v nekaterih primerih zasluži celo oznako (so)avtorstva. Gl. LERU (2023: 8).

³⁶ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3).

³⁷ LERU (2023: 8)

³⁸ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8).

³⁹ Dogaja se namreč, da v zahvalah avtorji omenjajo osebe, ki pri samem delu niso imele ničesar ali niti ne vedo zanj ali imajo do njega celo odklonilni odnos, z namenom, da ustvarijo videz dodatne kvalitete, pomembnosti ali dodatnega recenziranja članka s strani teh (pogosto že uveljavljenih) posameznikov. Podobno na primer zahvala za jezikovni pregled članka, katerega objava ostaja jezikovno pomanjkljiva, prenaša odgovornost za jezikovne napake objave na osebo, ki je članek pregledala, saj cilja na njeno pomanjkljivo opravljeno delo (pri čemer oseba ni nujno lektor, ampak npr. le avtorjev prijatelj), kar lahko nosi negativne profesionalne posledice zanj, zato je primerno, da je s tem predhodno seznanjena.

⁴⁰ LERU (2023: 12). »Soustvarjanje ali participativno raziskovanje se čedalje pogosteje uporablja v številnih vedah, zlasti na področju medicine in družboslovja. Trenutno so takšni prispevki večinoma priznani v zahvali in le redko v obliki avtorstva.

Nasprotje interesov, neetična ravnanja

- Nasprotje interesov v okviru etičnega ravnanja pri znanstvenem objavljanju so okoliščine, ki lahko vplivajo na nepristransko in objektivno presojo avtorja, recenzentov in urednikov. Gre za interese, »zaradi katerih bi se razumni bralec, ko bi se razkrili kasneje, počutil zavedenega ali prevaranega. Lahko so osebni, komercialni, politični, akademski ali finančni. 'Finančni' interesi lahko vključujejo zaposlitev, financiranje raziskave, lastništvo delnic ali deležev, plačilo predavanj ali potovanj, svetovanja in podpora zaposlenih s strani podjetja.«⁴¹ Taki interesi morajo biti razkriti s strani avtorja oz. raziskovalca urednikom in bralcem, kadar je to relevantno (z vidika transparentnosti in odgovornosti se v dvomu odločite za razkritje tovrstnih interesov).⁴²
- Plagiat kot prilastitev tujega dela ali misli predstavlja eno izmed hujših neetičnih ravnanj pri znanstvenem objavljanju in kršitev Etičnega kodeksa Univerze v Ljubljani.⁴³ »Plagiatorstvo obsega vse od uporabe objavljenih in neobjavljenih idej drugih brez sklicevanja na vir, vključujoč prijave raziskovalnih projektov, do predložitve dela v objavo pod 'novim' avtorstvom celotnega prispevka, četudi v drugem jeziku. Do plagiatorstva lahko pride na kateri koli ravni, od zasnove, raziskovanja, pisanja do objave, tako v natisnjenih kot elektronskih različicah. Vsi viri morajo biti razkriti; v primeru uporabe večje količine besedilnega ali grafičnega gradiva drugih avtorjev, pa je treba zaprositi tudi za dovoljenje.«⁴⁴
- »Večkratna objava istega (ali zajetnih delov istega) dela je sprejemljiva le z dovoljenjem urednikov in ob ustreznem sklicevanju na prvo objavo.«⁴⁵ COPE poimenuje objavo za »odvečno« (*redundant publication*), »kadar dve ali več publikacij brez celovitega navzkrižnega sklicevanja uporabljata isto hipotezo, podatke, diskusijske točke ali zaključke« in poudarja, da objavljenih študij ni treba ponavljati, razen v primeru, če je potrebna dodatna potrditev. Ponovna objava besedila v drugem jeziku pa »je sprejemljiva, kadar je ob predložitvi besedila v objavo v celoti in jasno razkrita prvotna objava. V času predložitve besedila v objavo morajo avtorji razkriti podrobnosti o sorodnih besedilih, četudi so v drugem jeziku, kot tudi o podobnih besedilih, ki so v tisku.«⁴⁶ Isti rokopis naj se ne predloži dvema ali več revijam hkrati, saj se to običajno šteje za neetično ravnanje, razen v primeru, ko uredništva revije to izrecno dopuščajo ali so se uredniki publikacij dogovorili za so-objavo oz. skupno objavo.⁴⁷

Vprašanje, ali je takšna praksa 'poštena', se ponovno vrača k opredelitvi 'avtorstva' in se povezuje s širšimi vprašanji 'pravičnega avtorstva' (ibidem).

⁴¹ COPE (1999: 44).

⁴² COPE (1999). Pravilnik o izogibanju nasprotjem interesov in pogojih za opravljanje dela izven Univerze v Ljubljani v 2. členu opredeljuje nasprotje interesov kot »okoliščine, v katerih zasebni interes delavca UL vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih delovnih nalog ali funkcij na UL (vključno s poučevanjem, raziskovanjem, svetovalnim delom, administracijo)«. Zasebni interes delavca UL pa pomeni »premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanj in za njegove družinske člane in za druge fizične osebe ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imela osebne, poslovne ali politične stike (v nadaljevanju: povezana oseba), in do katere lahko pride zaradi delovanja ali položaja delavca UL pri njegovih aktivnostih v okviru ali izven UL«. Dostopno na:

https://www.uni-lj.si/assets/Pravni-akti/Kadri/Trenutno-veljavni-akti-UL/Dokumenti-vezani-na-izog-nasprotjem-interesov-in-delo-izven-UL/Pravilnik-o-izogibanju-naspr-inter-in-pog-za-opr-dela-izven-UL/Neuradno-precisceno-besedilo-Pravilnika-za-opravljanje-dela_izven-UL-2.-4.-2022.pdf

⁴³ Znanstvena poštenost namreč med drugim zahteva »dosledno spoštovanje avtorstva in korektno priznavanje in navajanje tujih znanstvenih dosežkov« (15. člen Etičnega kodeksa UL).

⁴⁴ COPE (1999: 45). Pravilnik UL o preverjanju podobnosti vsebine elektronske oblike pisnega zaključnega dela študija in pogojih za začasno nedostopnost vsebine pisnega zaključnega dela študija (2015) v 2. členu definira plagiatorstvo na naslednji način: »Plagiatorstvo predstavljajo vsi načini prisvajanja katere koli oblike tujega avtorskega dela in nespoštovanje moralnih pravic avtorja, zlasti pa: predstavljanje tujega dela kot lastno; kopiranje besedila ali drugih vrst avtorskih del, vključno s slikovnim in notnim gradivom, avdioposnetki, avdiovizualnimi deli, računalniškimi programi, skicami, načrti ..., nekoga drugega brez navedbe vira oz. avtorstva; kopiranje stavka in spreminjanje besed v njem brez navajanja vira oz. avtorstva; opustitev grafičnih oblik v navedbi besedila, ki nedvoumno kažejo, da gre za navedek; podajanje nepravilnih ali zavajajočih podatkov o viru navedbe.« Dostopno na: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=83156>

⁴⁵ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3).

⁴⁶ COPE (1999: 44-45).

⁴⁷ Wager, E. in Kleinert, S. (2011). Responsible research publication: international standards for authors. A position statement developed at the 2nd World Conference on Research Integrity, Singapore, July 22-24, 2010. Chapter 50, v:

- Med hujše kršitve raziskovalne integritete in neprimerno raziskovalno ravnanje, ki se lahko izrazi tudi pri objavljanju raziskovalnih rezultatov, spadata tudi izmišljanje (*fabrication*) podatkov ali rezultatov in njihovo zapisovanje, kot da bi bili resnični, ter ponarejanje (*falsification*), tj. bodisi »manipuliranje z raziskovalnimi materiali, opremo, slikami ali postopki bodisi neutemeljeno spreminjanje, izpuščanje ali prikrivanje podatkov ali rezultatov«. ⁴⁸ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto pa primeroma našteva še druge kršitve dobrih raziskovalnih praks oz. nesprejemljive prakse, ki se jih morajo avtorji izogibati, med drugim tudi: dopuščanje, da financerji/sponzorji ogrozijo nepristransko poročanje o rezultatih, prikrivanje uporabe umetne inteligence ali avtomatiziranih orodij pri ustvarjanju vsebine ali pripravi objav, drobljenje rezultatov raziskav s posebnim namenom povečanja števila raziskovalnih objav, selektivno ali netočno sklicevanje, nepotrebno razširjanje bibliografije študije, da bi ugodili urednikom, strokovnim ocenjevalcem ali kolegom ali da bi manipulirali z bibliografskimi podatki, manipuliranje z avtorstvom ali omalovaževanje vloge drugih raziskovalcev pri objavah. ⁴⁹

Uporaba umetne inteligence (zlasti generativne UI)

- Pri etični uporabi umetne inteligence pri raziskovanju in objavljanju si lahko pomagata s sprejetimi priporočili Univerze v Ljubljani pri uporabi umetne inteligence ⁵⁰ in smernicami EU za zaupanja vredno umetno inteligenco in njeno odgovorno uporabo, ⁵¹ pa tudi s koristnimi nasveti Digitalne UL ⁵² ter drugo literaturo o etični uporabi UI.
- Čeprav je UI lahko zelo uporabno orodje, ki nam pomaga pri raziskovalnem delu, je treba ločiti med bolj in manj sprejemljivimi oblikami uporabe tega orodja pri znanstvenem objavljanju. Med tem, ko je npr. jezikovno pregledovanje, prevajanje, delanje povzetkov, predlaganje literature ipd. med bolj sprejemljivimi oblikami (čeprav je npr. predlagano literaturo vseeno treba preveriti, saj je nemalo primerov t.i. haluciniranja UI ali izmišljevanja neobstoječih virov), samo pisanje besedila, ki bi ga nato predložili kot svoje avtorsko delo, ni sprejemljivo. ⁵³
- Če v okviru sestavljanja svoje objave avtor svoj prispevek ali kak drug dokument nalaga v UI generativna orodja, mora biti prepričan, da ima dovoljenje za nalaganje dokumenta na splet (npr. da gre za že objavljena, prostodostopna besedila). ⁵⁴ Avtorji naj ne nalagajo podatkov, ki niso njihovi ali odprtodostopni. Vnašanje besedila v npr. ChatGPT, ki ni naše ali odprtodostopno, ni ne etično ne odgovorno, saj lahko to besedilo postane del korpusa ali repozitorija, iz katerega orodje črpa. Posebno pozornost je treba izkazovati, kadar gre za osebne podatke (lastne in drugih) ter morebitno zaupno besedilo.

Mayer, T. in Steneck, N. (ur.), *Promoting Research Integrity in a Global Environment*. Singapore: Imperial College Press/World Scientific Publishing (str. 309-316), na str. 3 elektronsko objavljenega poglavja, dostopnega na: https://publicationethics.org/files/International%20standards_authors_for%20website_11_Nov_2011.pdf.

⁴⁸ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 10).

⁴⁹ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 10-11).

⁵⁰ Priporočila Univerze v Ljubljani pri uporabi umetne inteligence (2023), dostopna na: https://www.uni-lj.si/assets/Pravni-akti/Umetna-inteligenca/Trenutno-veljavni-akti-UL/UL_in_UI_izjava_in_smernice_za_objavo.pdf.

⁵¹ Strokovna skupina na visoki ravni za umetno inteligenco (2019). *Etične smernice za zaupanja vredno umetno inteligenco*. Bruselj: Evropska komisija. Dostopno na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>. Evropska komisija, DG RTD (2025). *Living guidelines on the responsible use of generative AI in research*. Bruselj: Evropska komisija. Dostopno na: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/2b6cf7e5-36ac-41cb-aab5-0d32050143dc_en.

⁵² Gl. npr. praznične nasvete Digitalne UL iz decembra 2024. Dostopno na: <https://www.uni-lj.si/studij/center-digitalna-ul/gradiva/namigi-in-triki/digitalni-praznicni-koledar-2024>.

⁵³ Omenjena Priporočila UL pri uporabi umetne inteligence (2023: 2) med »neustrezno uporabo umetne inteligence« tako omenjajo »neposredno kopiranje besedila, ki ga je bistveno ustvarjalno prispevala uporaba umetne inteligence, brez navedbe reference za njeno uporabo« pa tudi, kadar je njena uporaba izrecno prepovedana in pri pisanju open-book izpitov, če ni izrecno dovoljena.

⁵⁴ Nasvet Digitalne UL. Dostopno na: <https://www.uni-lj.si/novice/2024-12-14-digitalni-praznicni-koledar-stirinajsti-namig>.

- Čeprav se umetna inteligenca ne šteje za »avtorja«, ampak orodje, mora avtor v skladu z načelom znanstvene poštenosti pripoznati prispevek tega orodja, tj. uporabo generativne umetne inteligence (npr. ChatGPT idr.), med postopkom priprave svojega prispevka. V prispevku se navede naziv in vloga uporabljenega orodja UI ter (npr. v metodološki sekciji prispevka ali uvodu) natančno opiše, na kakšen način in za kaj je bilo izbrano orodje uporabljeno.⁵⁵ Za popolno transparentnost se lahko (ponekod celo mora, drugje pa je le priporočljivo, kadar gre npr. za bolj kompleksno udeležbo oz. vlogo GenAI pri oblikovanju prispevka) priloži URL povezava na celotni pogovor (vključno z razkritimi avtorjevimi pozivi – prompti) z izbranim orodjem UI.
- Navkljub uporabi UI avtor v celoti stoji za svojim delom in prevzema odgovornost za prispevek, ki ga odda. To velja tudi v primeru površnih analiz, neresničnih navedb oz. »halucinacij« UI (ki niso redke), na katere se je prispevek naslanjal, zato se mora avtor zavedati vseh pomanjkljivosti orodja, preveriti vse vire in navedbe,⁵⁶ kot tudi upoštevati morebitno pristranskost rezultatov glede na potencialno vgrajeno pristranskost in ponekod zastarelost podatkovnih zbirk, iz katerih GenUI orodja črpajo.

DRUGI DEL (namenjen predvsem raziskovalcem na začetku kariere)

Soavtorstvo z mentorico_jem

- Odnos med mentorico_jem in mentorirano osebo je večplasten in kompleksen. Prva drugo vodi in usmerja, skrbi za njene interese in s povratnimi informacijami prispeva k temu, da se mentorirana oseba izoblikuje v samostojno znanstveno-strokovno osebo. Sodelovanje, prebiranje in nudenje konstruktivnih pripomb na delo mentorirane osebe tako spada med osnovne naloge mentorice_ja, kar samo po sebi še ne pomeni soavtorstva pri delu mentorirane osebe. Pomemben vsebinski in ustvarjalni prispevek mentorice_ja k samem delu oz. objavi pa lahko te kriterije izpolnjuje, zato je pomembno, da se pred samo zasnovo prispevka obe strani dogovorita o tem, ali bo mentorirana oseba samostojni, edini avtor ali bo prispevek napisan v soavtorstvu in, v tem primeru, v katerem zaporedju bo soavtorstvo zabeleženo oziroma kakšen prispevek mentorja se lahko pričakuje in kako bo to priznано.
- Ker je pri odnosu mentor-mentorirani slednji vedno v podrejenem položaju in lahko tako pogosto čuti, da ne more enakovredno izražati svojih kritik, zadržkov oz. nasprotovati mentorju brez posledic, je še toliko bolj pomembno, da se tem pogovorita dovolj zgodaj, tj. ob samem začetku ali ideji pisanja prispevka. Prav tako pa mora mentor_ica zaradi svojega nadrejenega položaja izkazovati posebno skrbnost pri tem, da ne postavlja mentorirane osebe v položaj, v katerem bi ta težko izrazila svojo pravo voljo in pričakovanja, in s tem izkazuje do nje spoštljiv odnos.

⁵⁵ Npr.: »DeepL je bil uporabljen za prevod francoskega besedila v slovenščino«; »ChatGPT je bil uporabljen pri oblikovanju zaključne sekcije z namenom jasnejšega zapisa originalnega besedila.«

⁵⁶ »Posledično je nujno, da je uporaba teh orodij transparentna in odgovorna ter da se vedno preverja resničnost generirane informacije, saj je znano, da umetna inteligenca generira tudi izmišljene informacije (t.i. halucinacija UI), posebno pri ozkih specializiranih znanjih. Za končno pravilnost, potencialno pristranskost in druge vidike izdelkov/projektov/del, izdelanih s pomočjo orodij in tehnik umetne inteligence, nosijo odgovornost njihovi uporabniki« (Priporočila UL pri uporabi umetne inteligence, 2023: 1-2). COPE izrazi podobno na slikovit način: »An AI doesn't care whether the information it returns is 'true', only whether it is plausible. A colleague likens using AI to a scholar throwing out questions to a group of colleagues who are on holiday in a bar. They will try to be helpful, and they will respond with answers – but there is no way of telling how much alcohol they've had to drink. They might be sending a response which is startling insightful and accurate – or it could be drunken nonsense wrapped up in the language of scholarly research. As Bloom's specifications state, 'The model outputs content that appears factual but may not be correct.'« Dostopno na: <https://publicationethics.org/news-opinion/artificial-intelligence-and-authorship>.

- Priporoča se, da se dosežen dogovor primerno zabeleži in se ga dosledno drži na obeh straneh. Tudi če mentor_ica ne izpolnjuje kriterijev avtorstva, pa velja enako kot za druge, ki prispevajo k avtorjevi objavi, da se njen oz. njegov vložek lahko ustrezno pripozna v zahvali.

Izbira kvalitetne revije/založbe oziroma izogibanje plenilskim revijam/založbam

- Problematika t.i. predatorskih ali plenilskih revij in založb (revij in založb, ki dajejo prednost zaslužku in lastnim interesom pred strokovnimi standardi znanstvenega objavljavanja in prežijo na raziskovalce ter jih aktivno in pogosto agresivno, osebno in neselektivno vabijo k objavam)⁵⁷ posega tudi na področje etičnega objavljavanja, kadar gredo običajno hitrejši postopki sprejemanja prispevkov v objavo na račun (tako površnejšega) recenzijskega postopka (ali so celo brez njega), ki naj bi zagotovil zadostno znanstveno-strokovno kvaliteto prispevka. »Ustanavljanje, podpiranje ali namerno uporabo revij, založnikov, dogodkov ali storitev, ki ogrožajo kakovost raziskav ('plenilske' revije ali konference in tovarne lažnih člankov)« se uvršča med kršitve raziskovalne integritete.⁵⁸ Avtor naj zato pri izbiri založbe ali revije odgovorno preveri, kakšne postopke preverjanja kakovosti objav izbrani založnik zagotavlja, poleg morebitnih drugih stroškov in pogojev objave pri takem založniku ali reviji.
- V izogib plenilskim revijam in založbam si lahko avtorji pomagajo z različnimi seznamami tovrstnih revij (npr. če gre za revijo, ki nam je neznana, lahko uporabimo seznam na spletni storitvi Think.Check.Submit,⁵⁹ da preverimo, da ne gre za plenilsko revijo).⁶⁰ Sicer pa naj bodo avtorji pozorni na opozorilne znake, kot so npr. pomanjkanje recenzije ali pomanjkljivosti v recenzijskih postopkih, pretirano proaktivno in neselektivno iskanje avtorjev ali pridobivanje gradiva v objavo, netransparentnost v postopkih, nejasna uredniška in založniška politika, vključno z nejasnimi etičnimi pravili in standardi, kratek čas med oddajo rokopisa in njegovim sprejetjem v objavo ali celo objubljanje hitre objave, nejasna ali neustrezna sestava uredništva ipd.⁶¹
- Če je le možno, zasledujte odprto dostopnost objav (pri kvalitetnih, preverjenih izdajateljih oz. repozitorijih). Če so bile raziskave, katerih izsledke objavljate, financirane iz javnih sredstev morate že zaradi določil financerjev zagotoviti odprti dostop.⁶² ALLEA priporoča iskanje po podatkovnih zbirkah, navedenih v Direktoriju revij z odprtim dostopom (Directory of Open Access Journals (DOAJ)) in v Web of Science (WoS) kot izhodišče za iskanje revij odprtega dostopa, ki upoštevajo dobre uredniške prakse.⁶³

⁵⁷ Definicija, ki velja za sprejeto v mednarodni znanstveni skupnosti: »Predatory journals and publishers are entities that prioritize self-interest at the expense of scholarship and are characterized by false or misleading information, deviation from best editorial and publication practices, a lack of transparency, and/or the use of aggressive and indiscriminate solicitation practices.« Grudniewicz, A., Moher, D., Cobey, K.D. in 32 soavtorjev (2019). Predatory journals: no definition, no defence, *Nature*, 576: 210-212, na str. 211. Dostopno na: <https://doi.org/10.1038/d41586-019-03759-y>.

⁵⁸ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 11).

⁵⁹ <https://thinkchecksubmit.org> (tudi v slovenščini).

⁶⁰ V pomoč je lahko tudi spletno ocenjevalno orodje revij, dostopno tu: <https://beallist.net/how-to-recognize-predatory-journals/>.

⁶¹ Za še več opozorilnih znakov oz. lastnosti tovrstnih založb glej: <https://libguides.mf.uni-lj.si/c.php?g=412371&p=4636864>; <https://libguides.library.arizona.edu/c.php?g=945334&p=6815520>; <https://rcr.ethics.gc.ca/eng/idp-vrr.html>.

⁶² Ne gre pa le za pravno zavezo, ampak tudi etično: »[I]mmediate and unrestricted open access should be the norm in publishing research involving public funds, with transparent pricing commensurate with the publication services and where costs are not covered by individual authors or readers.« Council of the European Union (2023). *High-Quality, Transparent, Open, Trustworthy and Equitable Scholarly Publishing - Council Conclusions*, str. 4. Dostopno na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9616-2023-INIT/en/pdf>.

⁶³ ALLEA (2023). *ALLEA Statement on Curbing Predatory Practices in Open Access Scholarly Publishing*. Berlin: ALLEA. Dostopno na: <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/10/ALLEA-Statement-on-Curbing-Predatory-Practices-in-OA-Publishing.pdf>.

Citiranje

- Pomembna dela in intelektualne prispevke drugih oziroma ideje in ugotovitve, ki jih avtor povzema iz drugih virov in so vplivali na raziskavo oz. objavo, je treba ustrezno priznati, navesti oziroma citirati.⁶⁴ Vire navajajte in citirajte v skladu z navodili izbrane revije oziroma založbe ali uredništva.
- Citirajo naj se dela, ki so za raziskovalno delo in objavo relevantna. Dogovorjeno citiranje ni sprejemljivo.⁶⁵ Za nesprejemljivo se šteje tudi neumestno vsiljevanje lastnih objav ali objav prijateljev avtorjem med opravljanjem nalog recenzenta. V primeru, da kot avtor prispevka sumite, da gre za tak primer, obvestite uredništvo revije oz. monografije, ki lahko zadevo preveri in primerno ukrepa.
- V izogib očitkom o plagiatstvu ali prisvajanju si tujih idej se pazljivo izogibajte zavajajočemu citiranju, npr. navedbi vira zgolj na koncu odstavka, ki je sestavljen iz več stavkov ali idej. Zgolj končna navedba vira lahko v teh primerih bralce zavaja, da je samo zadnja misel ali stavek povzet iz drugega vira, četudi je avtor menil, da s to končno navedbo izkazuje, da je celotni odstavek povzet iz tega vira.

Avtorske pravice

- Pri objavi določenega gradiva, ki ni avtorjevo, npr. slikovnega gradiva, mora avtor pridobiti soglasje imetnika materialnih avtorskih pravic. Slednji morda ni avtor, ki je ustvaril sliko ali fotografijo, ampak galerija, dedič, fundacija, založba ali kdo drug (fizična ali pravna oseba). Določena oseba (npr. avtor, ki je napisal knjigo) je imetnik moralnih avtorskih pravic na tem delu, medtem ko ima lahko nekdo drug (npr. založba ali delodajalec) materialne avtorske pravice na istem delu in je tako v primeru uporabe gradiva iz tega dela treba pridobiti dovoljenje imetnika materialnih avtorskih pravic (in zanj včasih celo plačati).

Komunikacija z uredništvom, recenzenti, javnostjo

- Komunikacija z uredništvom, recenzenti in javnostjo mora biti spoštljiva, nezavajajoča in zanesljiva. »Avtorji so natančni in pošteni pri obveščanju kolegov, oblikovalcev politik in širše družbe.«⁶⁶
- »Avtorji pri sporočanju, obveščanju in vključevanju javnosti zagotavljajo preglednost glede predpostavk in vrednot, ki vplivajo na njihove raziskave, ter verodostojnosti dokazov, vključno s preostalimi negotovostmi in vrzeli v znanju.«⁶⁷
- Če avtorji opazijo ali so seznanjeni z napakami ali nedoslednostmi v svoji objavi, jih morajo preveriti in jih poskušati v objavljenem delu tudi popraviti⁶⁸ ali umakniti objavo, »pri čemer morajo biti postopki umikanja jasni in razlogi za to navedeni, avtorjem pa se priznajo zasluge za izdajo popravkov po objavi.«⁶⁹
- Pri komuniciranju s splošno javnostjo in mediji mora avtor »ohranjati standarde poštenosti, verodostojnosti in odgovornosti. Treba se je upreti slehernemu poskusu napihovanja

⁶⁴ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3)

⁶⁵ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3).

⁶⁶ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8).

⁶⁷ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8).

⁶⁸ LERU (2023: 9). LERU pri tem dodaja, da je v tem postopku popravka pogosto vodilni avtor (*corresponding author*) ali avtor z najdaljšim stažem (*the most senior author*) tisti, ki prevzame vodenje postopka.

⁶⁹ Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto (2023: 8).

pomembnosti in praktične uporabnosti izsledkov»⁷⁰ kot tudi enačenju znanstvenih dejstev z mnenji ter izogibati javnemu komuniciranju o zadevah izven svojega znanstveno-strokovnega področja.⁷¹

- Komuniciranje znanosti z integriteto zahteva, da avtor – ne glede na tip medija, tj. ne glede na to, ali gre za znanstveno-strokovni ali poljudnoznanstveni članek, intervju, televizijski nastop, blog ali zapis na družbenem omrežju ipd. – posreduje svoja znanstveno-strokovna dognanja odprto, tj. celovito, transparentno, vključujoč z omembo nasprotja interesov, podajanjem konteksta in omembo vseh, ki so prispevali.⁷²
- Kratka in interaktivna narava družbenih omrežij zahteva določene spretnosti tovrstnega podajanja vsebin, ki jih je avtor lahko na dolgo in podrobno opisal v svoji objavi, kljub temu pa naj se avtorji uprejo skušnjavi, da pretiravajo, napihujejo svoje raziskovalne rezultate ali izpuščajo pomembno ozadje ali omembo omejitev opravljene študije.⁷³

Prof. dr. Gregor Majdič
Rektor UL

⁷⁰ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 3).

⁷¹ Etični kodeks za raziskovalce UL (2014: 1) dodatno poudarja, da naj raziskovalec tudi v svojih »dokumentih ali komunikacijah ne navaja kompetenc, ki jih v resnici nima«.

⁷² Morgan, R. – za LERU (2024). *Advice Paper no. 34 – October 2024: Communicating with Integrity: Supporting Researchers with Best Practice in Communication*. Leuven: LERU, str. 3 (v nadaljevanju: LERU (2024)). Dostopno na: https://www.leru.org/files/Publications/Communicating-with-integrity_LERU-paper.pdf.

⁷³ LERU (2024: 7) pri tem svetuje, da uporabljajte preprosta sporočila in pojasnite različne nianse ali nejasnosti, saj ne bodo vsi bralci strokovnjaki; da napotite bralca na podrobnejše informacije v objavah ali sporočilih za javnost univerze; da dobro razmislite, kako bo javnost dojemala objavo v družbenih medijih (je dovolj strokovna, vljudna, bi jo lahko napačno interpretirali?); da se umaknete iz določenega pogovora, če zaide preveč izven vašega strokovnega področja ali postane nekonstruktivna, strupena; da ste previdni pri uporabi svojih akademskih referenc za komentiranje tem, ki ne sodijo na vaše področje in jasno razlikujete strokovne komentarje od lastnih mnenj in osebnih stališč, ter po potrebi slednje tudi poudarite: »Če iz samega konteksta to ni že jasno razvidno, naj avtorji pri izražanju osebnega mnenja zagotovijo, da vključijo izjavo, ki deklarira, da gre za osebno mnenje, npr. 'Tukaj izražena stališča so avtorjeva lastna in ne odražajo nujno stališč Univerze xxx.'«